

14 atvejo analizė

Disleksija yra smegenų liga. Disleksija sergantiems asmenims sunku suderinti puslapyje matomas raides ir garsus, kuriuos tos raidės ir jų deriniai skleidžia.

Disleksija sergantiems vaikams ir suaugusiesiems sunku sklandžiai skaityti ir taisyklingai rašyti žodžius. Šie sunkumai nesusiję su bendru asmens intelektu. Nors disleksija sergantys žmonės skaito lėtai, jie dažnai yra labai greiti ir kūrybingi mąstytojai. Ir gali turėti stiprių samprotavimo gebėjimų.

Disgrafija yra specifinis mokymosi sutrikimas, kuriam būdingi kalbos sunkumai (nepriklausomai nuo skaitymo gebėjimų), įskaitant negebėjimą rašyti įskaitomus, prasmingus, struktūruotus tekstus, aiškiai reikšti mintis ir tiksliai rašyti. Yra du disgrafijos tipai: motorinė ir kalbinė.

- **Atvejo aprašymas:** 10 metų berniukas mokosi 5 klasėje. Jis yra bendraujantis ir draugiškas. Klasėje jis nesijaučia izoliuotas ir yra palaikomas klasės draugų. Didžiausių ugdymosi sunkumų jis patiria lietuvių kalbos pamokose: jo skaitymo įgūdžiai vis dar nepakankami (jis gali bent jau linksniuoti šiek tiek ilgesnius žodžius), todėl jam sunku suprasti ir atpasakoti perskaitytą tekstą. Sunkumai sprendžiant bet kokias gramatines užduotis: sunku sudaryti taisyklingus sakinius, įterpti praleistas raides, tarti, asmenuoti, praktiškai taikyti išmoktas taisykles. Perrašydamas tekstą jis palieka daug klaidų dėl mechaninio raidžių kopijavimo. Labai silpni savarankiško rašymo ir diktavimo įgūdžiai, kartojasi tos pačios klaidos. Raidės netaisyklingos, sąsiuvinyje pilna braukymų ir taisymų. Lėtas darbo tempas. Vaikas jautrus, labai emocionalus, nusivilia nesėkmėmis, greitai pyksta ir ašaroja.
- **Raktiniai žodžiai:** disleksija / disgrafija.

1 priemonė

1. **Pavadiniamis:** Kaip atpažinti specifinius mokymosi sutrikimus (disleksiją / disgrafiją)?
2. **Priemonės aprašymas:** naudodamiesi šia priemone sužinosite, ar vertinamas vaikas turi skaitymo ir (arba) rašymo sutrikimų.
3. **Instrukcija:** prie kiekvieno teiginio pažymėkite atitinkamą variantą (taip arba ne).

Pareiškimas	Taip	Ne
Lėtas skaitymo ir rašymo tempas		
Keičia raides ir (arba) skiemenis skaitydamas ir (arba) rašydamas, spėlioja.		
Skaitydamas nepastebi skyrybos ženklų		
Neskiria sakinių ribų (nejaučia, kur baigiasi vienas sakinytis ir prasideda kitas)		
Skaito be intonacijos		
Praranda skaitymo vietą		
Būdingas greitas skaitymo nuovargis		
Mechaninis skaitymas – prastas perskaityto teksto supratimas (sunkumai atpasakojant perskaitytą tekstą)		

Sunku įsiminti raides		
Skaitydamas ir rašydamas painioja vizualiai panašias raides g-k, t-d, b-p, i-y, m-n		
Skaitydami ar rašydami praleidžia atskiras raides ir (arba) skiemenis		
Skaitydamas garsiai dažnai praleidžia trumpesnius žodžius		
Vengia garsiai skaityti prieš klasę		
Neteisingai rašo raides		
Rašant ignoruoja eilutes		
Raštas netvarkingas, sunkiai įskaitomas, daug taisymų, braukymų		
Rašydamas daro daug gramatikos ir (arba) skyrybos klaidų		
Sunkumai transkribuojant garsus į raides		
Dažnai nesupranta jam perskaitytų instrukcijų, užduočių		
Pakitęs erdvės suvokimas (kairė, dešinė, viršus, apačia, ant, po, tarp)		
Sunkiai suvokia laiko sąvokas („anksčiau – vėliau“, „vakar – ryte“), metų laikus, savaitės dienas, jų seką.		

- 4. Rezultatų aiškinimas.** Jei stulpelyje „**Taip**“ pažymėjote daugiau nei 7 teiginius, galite įtarti, kad mokinys turi skaitymo / rašymo sutrikimų. Dėl tolesnių veiksmų rekomenduojama kreiptis į švietimo pagalbos specialistus.
- 5. Reikšminiai žodžiai:** disleksija / disgrafija
- 6. Nuorodos, kuriose pateikiama daugiau informacijos**
<https://www.noodlepros.com/blog/2018/01/04/recognizing-signs-dyslexia/>

2 priemonė

- 1. Pavadinimas:** testas „Namas-medis-žmogus“ („House-tree-person“ test)
- 2. Priemonės aprašymas:** „Namas-medis-žmogus“ testas (HTP) yra projekcinis testas, skirtas įvairiems asmenybės aspektams matuoti. Testo dalyvių prašoma nupiešti namą, medį ir žmogų. Interpretuojant šiuos piešinius sudaromas asmens kognityvinio, emocinio ir socialinio funkcionavimo vaizdas. Testą naudoja klinikiniai psichologai, ergoterapeutai ir pedagogai. Jis taip pat naudojamas kaip asmenybės ir intelekto testų, įskaitant Rorschach, TAT ir WAIS, serijos dalis. Be to, HTP testas yra veiksminga priemonė vertinant šizofrenija sergančių pacientų smegenų pažeidimus.
- 3. Metodika:** namo ir medžio žmogaus testas vidutiniškai trunka 150 minučių. Terapeutai (mokytojas) gali rinktis vieno etapo testą, kai piešiama pieštuku arba kreidelėmis, ir dviejų etapų testą, kai pirmajame etape naudojamos kreidelės, o antrajame – pieštukas. Kiekvieną etapą sudaro dvi dalys, kai po pirmojo neverbalinio ir kūrybinio etapo seka struktūrinis, žodinis etapas. Testo dalyviams nurodoma ant atskirų popieriaus lapų kuo tiksliau nupiešti namą, medį ir žmogų. Tada jiems užduodami keli klausimai apie jų piešinius. Buck pasiūlė 60 klausimų sąrašą, tačiau apmokyti testų rengėjai gali kurti savo variantus ir užduoti papildomus klausimus. Pateikiame keletą galimų klausimų pavyzdžių:

Namas:

- Kas gyvena name?
- Ar žmonės lankosi namuose?
- Ar tai laimingi namai?
- Iš ko pastatytas namas?
- Kas vyksta namo viduje?

Medis:

- Koks tai medis?
- Kiek metų medžiui?
- Koks metų laikas?
- Ar medis gyvas?
- Kas laisto medį?

Asmuo:

- Kas yra tas asmuo?
- Kiek žmogui metų?
- Kaip tas žmogus jaučiasi?
- Ar žmogus yra laimingas?
- Ką žmogus mėgsta daryti?

Respondentams atsakius į klausimus, jų piešiniai analizuojami ir interpretuojami.

4. **Rezultatų aiškinimas:** „Namas-medis-žmogus“ testas pagrįstas idėja, kad piešiniai atspindi jausmus. Piešinio detalės laikomos įvairių asmenybės bruožų atspindžiais.

Namo piešimas

- Namas laikomas respondento šeimos santykių ir šeimos vertybių išraiška.
- Stogas simbolizuoja intelektualinę žmogaus pusę ir dvasinį gyvenimą.
- Sienos gali būti susijusios su testą atliekančio asmens charakterio stiprybe.
- Durys ir langai atspindi individo santykį su išoriniu pasauliu ir socialinės integracijos lygį.

Medžio piešimas

- Manoma, kad medis rodo giliausius, nesąmoningus asmenybės aspektus.
- Šakos gali rodyti socialinio ryšio laipsnį. Pavyzdžiui, medis be šakų rodo, kad asmuo mažai bendrauja su kitais žmonėmis.
- Liemuo dažnai laikomas vidinės stiprybės simboliu.
- Medžio vainikas simbolizuoja idėjas, mintis ir savęs suvokimą.

Asmens piešimas

- Asmuo simboliškai atspindi idealų „aš“ ir socialinę sąveiką.
- Galva simbolizuoja intelektą, bendravimą ir vaizduotę.
- Akys rodo pasaulio suvokimą.
- Rankos suteikia informacijos apie afektyvumą ir agresyvumą.

Yra keletas kitų piešinių aspektų, į kuriuos terapeutai atsižvelgia analizuodami HTP tyrimus:

Objektų matmenys

Manoma, kad piešinyje esančių objektų matmenys rodo savigarbos ir pasitikėjimo savimi lygį. Pavyzdžiui, labai mažas namas gali rodyti asmens nepasitenkinimą gyvenimu namuose.

Detalumo lygis

Detalumo lygis yra dar vienas veiksnys, atskleidžiantis respondento asmenybę per piešinį. Labai detalus veidas gali rodyti poreikį save pateikti palankioje socialinėje šviesoje. Priešingai, piešiniai, kuriuose trūksta detalių, dažnai rodo depresiją.

Objektų vieta

Objektų vieta puslapyje taip pat yra svarbi. Manoma, kad piešiniai, esantys puslapio viršuje, yra susiję su sapnais ir vaizduote, o esantys apačioje – su fiziniu pasauliu. Dešinėje puslapio pusėje esantys piešiniai siejami su ateitimi, centre esantys – su dabartimi, o kairėje – su praeitimi.

Brūkšniai ir linijos

Brūkšnių ir linijų spaudimas, tvirtumas rodo ryžtą ir gebėjimą priimti sprendimus. Du kartus nubrėžta ta pati linija rodo nesaugumą, nepasitenkinimą arba perfekcionizmą. Emocinę stiprybę, aukštą savivertę ir pasitikėjimą savimi, priešingai, atspindi linijų tvirtumas.

Testą atliekančio asmens požiūris

Be visų minėtų elementų, terapeutai taip pat atsižvelgia į testą atliekančio asmens požiūrį, žodžius ir gestus piešimo metu. Analizuojant testą atsižvelgiama į bet kokius nusivylimo, pykčio ar pasitenkinimo apraiškas.

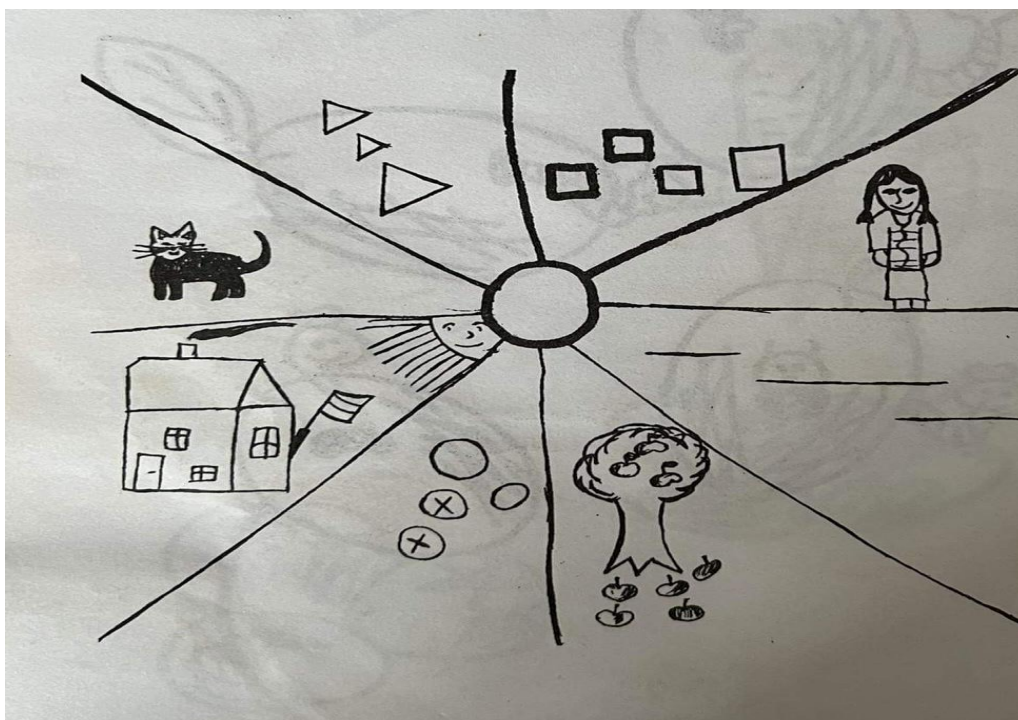
5. **Raktiniai žodžiai:** kognityvinis, emocinis, socialinis.

6. **Nuorodos, kuriose pateikiama daugiau informacijos**

Vaizdo jrašas YouTube: <https://practicalpie.com/house-person-tree-test/>

3 priemonė

1. **Pavadinimas:** Kontroliuojamo piešinio stebėjimas akademiniam pasiekimams prognozuoti Tove Krogh.

Pavyzdys. Vaiko neturinio psichologinių, emocijų pakitimų ir mokymosi sunkumų piešinys

2. **Priemonės aprašymas:** mokytojui svarbu gerai pasiruošti stebėti vaiko elgesį piešimo proceso metu ir užfiksuoti, kaip vaikas interpretuoja piešinį. Tai gali suteikti vertingų įžvalgų apie vaiko mąstymo procesus ir vaizduotę, taip pat padėti nustatyti sritis, kuriose reikia augti ir tobulėti.
3. **Instrukcijos:** vaikui duodamas popieriaus lapas ir pieštukas ir sakoma „Nupiešk tai, kas tau bus pasakyta, bet tik vieną kartą“, ši užduotis reikalauja, kad asmuo greitai suprastų ir interpretuotų žodinę informaciją ir ją paverstų vaizdiniu.

Sakykite mokiniui:

- Lapo centre nupieškite rutuliuką.
- Nubrėžkite liniją nuo kamuolio iki vieno lapo kampo.
- Nubrėžkite linijas nuo kamuolio iki kitų lapo kampų.
- Nubrėžkite linijas iki kitų lapo kraštų.

Gavome kambarius:

- Pasirinkite vieną iš kambarių. Nubrėžkite tris linijas, jos turi būti skirtingo ilgio.
- Pasirinkite kitą kambarį. Jo viduje nubrėžkite tris trikampius. Vidurinisys turėtų būti mažiausias.
- Nubraižykite keturis kvadratus. Paskutinis turi būti didžiausias.
- Nubrėžkite keturis apskritimus. Du iš jų turi būti vienodo dydžio. Tuos pačius pažymėkite kryželiu.
- Nupieškite obelį. Ant medžio yra trys obuoliai, o ant žemės – penki.

- Nupieškite namą. Namas turi duris, tris langus, kaminą ant stogo, iš kurio rūksta dūmai, vėliavą šalia namo ir šviečiančią saulę.
- Pasirinkite kitą kambarį. Nupieškite jame esantį žmogų.
- Paskutiniame kambaryje nupieškite katę.

4. **Rezultatų aiškinimas:**

Piešinys gali padėti nustatyti:

- Orientaciją erdvėje (lape).
- Centro, kampų ir kraštų suvokimą.
- Gebėjimą atskirti ir atpažinti geometrines figūras bei suprasti jų ryšį.
- Matematinį įgūdžius.
- Smulkiosios motorikos ir gebėjimas laikyti pieštuką
- Paveikslėlyje nupieštas asmuo simbolizuoja vaiko intelektą ir kūrybiškumą.
- Paveikslėlyje nupiešta katė simbolizuoja vaiko pastabumą, dėmesį detalėms ir atmintį.

5. **Raktiniai žodžiai:** sąmoningumas, įgūdžiai, intelektas, kūrybiškumas, dėmesys, atmintis.

6. **Daugiau informacijos:**

Krogh, T. (1977). Kontrolleret tegneagttagelse et arbeidsredskab i begynderundervisningen (Kontroliuojamo piešimo stebėjimas – pradedančiųjų mokymo priemonė).